

ЗОЗУЛЯК О. І.,

доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник
лабораторії корпоративного права
імені академіка Володимира Луця
(Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук
України)

МАКСИМІВ Л. М.,

аспірант кафедри цивільного права
(Навчально-науковий юридичний
інститут Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника)

УДК 347.211

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.6.7>

ЦИФРОВІ РЕЧІ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ: ОНОВЛЕНІ ПІДХОДИ РЕГУЛЮВАННЯ

У статті проаналізовано поняття цифрової речі, як об'єкта цивільних прав, щодо якого застосовано за замовчуванням правовий режим речі. У правовій літературі традиційною є позиція про те, що правовим режимом речі наділяється будь-яка матеріальна річ, що має фізичне втілення у реальному часі. Однак цифрова річ за своєю правовою природою є нематеріальним благом, у зв'язку з чим пропонується використовувати більш ширший термін «цифрові блага» для позначення об'єктів цивільних прав, якщо вони існують у віртуальному цифровому просторі. Окрім того, доведено, що цифрові об'єкти цивільних прав варто розглядати з урахуванням їх змістового наповнення та мети застосування у цивільному обороті, оскільки сучасні тенденції правового регулювання нематеріальних благ у цифровому середовищі дозволяють дійти висновку про можливість майнового обороту цифрових об'єктів, які мають або можуть мати майнову цінність, будучи при цьому нематеріальним благом. Відповідно, більш позитивно сприймається підхід, викладений у Концепції оновлення ЦК України, яким пропонується оновити та розширити перелік цифрових об'єктів цивільних прав без прив'язки до узагальненої категорії – цифрова річ. Більш коректно було б розширити перелік нематеріальних благ та визначити на законодавчому рівні їх майновий та немайновий характер, що впливає на їх оборотоздатність, якщо інше не передбачено законом. Цифрові блага варто класифікувати на види з урахуванням розвитку цифрових технологій у світі та прописати можливість застосування різних правових режимів для цифрових об'єктів залежно від мети їх використання у цифровому просторі, а саме передбачити можливість існування невичерпної кількості цифрових благ, що виникають та існують у цифровому середовищі у формі цифрових речей, результатів інтелектуальної діяльності, інформації та інших нематеріальних об'єктів, що

можуть вільно переміщуватися без втрати їх природних властивостей та майнової цінності у цивільному обороті.

Ключові слова: майно, об'єкти цивільних прав, правовий режим, віртуальні активи, криптовалюта, цифрові речі, цифрові блага, цифрові активи, цифровий контент, цивільний оборот, цифрове середовище, цивільне право.

Zozuliak O. I., Maksymiv L. M. Digital things as objects of civil rights: updated regulatory approaches

The article analyzes the concept of a digital thing as an object of civil rights, to which the legal regime of a thing is applied by default. In legal literature, the traditional position is that any material thing that has a physical embodiment in real time is endowed with the legal regime of a thing. However, a digital thing, by its legal nature, is an intangible good, and therefore it is proposed to use the broader term “digital goods” to refer to objects of civil rights if they exist in the virtual digital space. In addition, it has been proven that digital objects of civil rights should be considered taking into account their content and the purpose of application in civil turnover, since the current trends in the legal regulation of intangible goods in the digital environment allow us to come to a conclusion about the possibility of property turnover of digital objects that have or may have property value, being at the same time an intangible good. Accordingly, the approach set out in the Concept for Updating the Civil Code of Ukraine, which proposes to update and expand the list of digital objects of civil rights without reference to a generalized category – a digital thing, is perceived more positively. It would be more correct to expand the list of intangible assets and determine at the legislative level their property and non-property nature, which affects their turnover, unless otherwise provided by law. Digital goods should be classified into types taking into account the development of digital technologies in the world and the possibility of applying different legal regimes for digital objects should be prescribed, depending on the purpose of their use in the digital space, namely, to provide for the possibility of an inexhaustible number of digital goods that arise and exist in the digital environment in the form of digital things, results of intellectual activity, information and other intangible objects that can be freely moved without losing their natural properties and property value in civil circulation.

Key words: property, objects of civil rights, legal regime, virtual assets, cryptocurrency, digital things, digital assets, digital content, civil turnover, digital environment, civil law.

Вступ. Цифровізація суспільства та держави є одним із пріоритетних напрямків, до якого прагнуть всі країни – члени Європейського Союзу, свідченням чого є прийняття відповідних програм розвитку. Зокрема, Україна долучилася до програми «Цифрова Європа», метою якої, як зазначає Міністерство цифрової трансформації України, є пришвидшити відновлення економіки та цифрову трансформацію. Всього для України доступно чотири основні напрями, у яких можна отримати фінансування – високопродуктивний комп'ютинг, штучний інтелект, дані та хмарні послуги, цифрові навички, використання цифрових технологій в економіці та суспільстві, які впроваджують цифровізацію у бізнесі або у сфері електронного урядування, охорони здоров'я, навколишнього середовища, освіти та культури, технологій Smart City. При цьому активна цифровізація економіки та громадянського суспільства окреслила появу нових об'єктів цивільних прав, що стали одним із елементів впровадження сучасних цифрових технологій до всіх основних сфер діяльності людини, в тому числі у підприємницькій діяльності, що зумовило потребу оновлення підходів до правового регулювання цивільних відносин, які б відповідали сучасним реаліям життя.

Науковими пошуками з питань цифровізації суспільства та правового регулювання нових об'єктів цивільних прав, виникнення яких зумовлено трансформаційними змінами у сфері цифрових технологій, займалися такі вчені, як О. Є. Аврамова, Р. А. Майданик, Є. О. Мічурін, Н. Ю. Філатова-Білоус, С. О. Сліпченко, Р. Б. Шишка, Н. В. Шишка та інші. Втім, незважаючи на значні зміни у цифровому просторі, що торкнулися різних сфер суспільної реальності та зумовили оновлення чинного законодавства, тематика визначення правової суті цифрових об'єктів та їх місця у приватно-правовій системі потребує подальшого наукового дослідження, що зумовить більш розширене розуміння цієї проблематики не тільки у теорії цивільного права, але й у правотворчій діяльності та практиці застосування.

Постановка завдання. Метою статті є окреслити особливості правової природи цифрової речі, як об'єкта цивільних прав, та розглянути наукові підходи до удосконалення правового регулювання цифрової речі у силу специфіки цього нематеріального блага.

Результати дослідження. Останні декілька років показали активну діяльність, спрямовану на цифрову трансформацію багатьох сфер розвитку суспільства та економіки, що надало нові можливості для реалізації суб'єктами цивільних правовідносин своїх суб'єктивних прав та інтересів у цивільному обороті у різних проявах та за допомогою різних засобів, що впроваджені у цифрову реальність. У Концепції оновлення ЦК України свого часу було запропоновано внести зміни з метою розширення об'єктів цивільних прав, зважаючи на появу невідомих на момент створення ЦК України об'єктів. Передусім йдеться про такі об'єкти, як: інформаційні продукти, інформаційні ресурси, інформаційні системи; об'єкти прав, що створюються та знаходяться у мережі «Інтернет»; криптовалюта; персональні дані, інформація про особу; автономні роботи, штучний інтелект, цифровий контент тощо [3, с. 10].

У подальшому, незважаючи, що процес рекодифікації ще триває і законопроект про комплексні зміни до ЦК України ще не зареєстровано у Верховній Раді України, деякі ланки, в тому числі питання про розширення переліку об'єктів цивільних прав, отримали втілення у формі внесення окремих змін до ЦК України. Зокрема, внесено зміни до ст. 177 ЦК України, згідно яких доповнено, що об'єктами цивільних прав можуть бути цифрові речі, а також те, що об'єкти цивільних прав можуть існувати у матеріальному світі та/або цифровому середовищі, що обумовлює форму об'єктів, особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них [15].

Запроваджені правки мали б дати ясність щодо правового регулювання цивільних відносин, що виникають у цифровому просторі з приводу нових цифрових об'єктів цивільних прав. Однак у правовій літературі виникли дискусії як щодо надання правового режиму речі цифровим речам, так і щодо визначення їх місця у ЦК України з огляду на внесення неструктурованих, недостатньо аргументованих та швидких змін. Адже, традиційно, у ч. 1 ст. 179 ЦК України зазначено, що річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки [15]. Втім главу 13 ЦК України доповнено статтею 179-1 про цифрову річ, якою визначається певне благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність, у зв'язку з чим для цифрових речей за замовчуванням встановлено правовий режим речей, якщо інше не встановлено ЦК України, законом або не випливає із сутності цифрової речі [15].

Як відомо, у правовій літературі традиційною є позиція про те, що правовим режимом речі наділяється будь-яка матеріальна річ, що має фізичне втілення у реальному часі та наділена правовими характеристиками того чи іншого виду речі – рухома і нерухома, подільна і неподільна річ тощо. Однак, як правильно відзначає Є. О. Мічурін, цифрова річ нині теж стала правовою реальністю, а тому після того, як відбулося нормативне врегулювання цифрової речі, це питання суто теоретичне [6, с. 49]. Більше того, враховуючи, що об'єктами цивільних прав є матеріальні та нематеріальні блага, перелік яких на законодавчому рівні відкритий, останній може бути доповнений будь-якими новими благами, що зумовлюють виникнення між суб'єктами нових цивільних правовідносин, які мають свою специфіку. Оскільки цифрова річ є нематеріальним благом, то варто погодитися з вченим,

що започаткування регламентації цифрових благ – це питання юридичної техніки, але не юридичної приреченості. Тому законодавець залишив можливість враховувати істотні особливості цифрової речі і не застосовувати норми речового права до неї тоді, коли це йде у супереч її правовій природі або спеціальній нормі ЦК України чи іншого закону [6, с. 50].

Однак Р. Б. Шишка та Н. В. Шишка зазначають, що цифровою річчю є благо – безтілесні об'єкти, позбавлені фізичного втілення. Термін «річ» традиційно використовується у цивільному праві для позначення матеріальних, фізичних об'єктів. Тому словосполучення «цифрова річ» для визначення об'єктів, що існують виключно у цифровому, нематеріальному середовищі, є доволі некоректним і може призводити до термінологічної плутанини [16, с. 237]. Тому доречним було б використовувати інший термін, відмінний від «цифрова річ», наприклад, «цифрові блага», що більш точно відображав би сутність зазначених благ, як нематеріальних об'єктів, які існують у віртуальному цифровому просторі завдяки комп'ютерним системам та цифровим технологіям [6, с. 237]. У зв'язку з цим є пропозиція визначити інше місце цифрової речі у системі об'єктів цивільних прав та перемістити до глави 15 «Нематеріальні блага», що обумовлено природними властивостями даного блага, а також підкорегувати назву терміном «цифрові блага».

Таку ж позицію розвиває С. О. Сліпченко, який зазначає, що традиційна доктрина цивільного права України базується на тому, що об'єктами права власності можуть бути лише матеріальні блага [14, с. 216]. На думку вченого, встановлення для цифрових речей режиму права власності, як юридико-технічний прийом, сформоване з порушенням такого закону логіки, як закон достатньої підстави. Залишається незрозумілим, чому для цифрових речей все ж таки необхідно обрати режим права власності, а не режим, приміром, права інтелектуальної власності, або інформації, або особистих немайнових благ, що можуть входити до змісту цифрової речі. І для всіх цих благ уже встановлено свій правовий режим з урахуванням їх властивостей. Тому ст. 179-1 ЦК України, по суті, є «мертвою» нормою, незастосовною [14, с. 221].

Однак у науці цивільного права розвинуто два підходи щодо правового режиму цифрових речей: ті, що базуються на пропріетарній концепції, та ті, що заперечують її. Зокрема, Р. А. Майданик зазначає, що для країн романо-германського права загальне розуміння речового права визначається тенденцією до універсалізації сутності речових прав, заснованої на ідеях автономії волі та панування особи над річчю. Широке розуміння речових прав не обмежується матеріальними речами і включає в себе весь спектр нематеріальних об'єктів від прав вимоги до інтелектуальної власності й інших віртуальних об'єктів [4, с. 63]. Тому сучасний етап розвитку інституту речового права характеризується появою нових видів «нематеріального» майна, які мають характеристики товару (віртуальні активи, криптовалюта, «віртуальна власність» («кібер власність») тощо) [4, с. 67].

Така позиція вчених, які підтримують вказаний вище підхід, аргументується ще й посиланням на рішення Європейського Суду з прав людини та норми права Європейського Союзу, в яких, з їх точки зору, право власності поширюється не тільки на предмети матеріального, а й нематеріального світу. Тому законодавче встановлення в Україні для нематеріальних благ режиму права власності відповідатиме європейським стандартам, оскільки вони підпадають під поняття власності у розумінні ст. 1 Протоколу 1 до Конвенції про захист прав людини та її основоположних свобод [13, с. 150]. Однак, на думку С. О. Сліпченка, рішення ЄСПЛ носять прецедентний характер, що проявляється в творчій інтерпретації змісту, поняття, термінів. Юристи ж континентального права звикли до чіткого текстуального та словесного вираження норми, адже на концептуальному рівні розмежування об'єктів права та суб'єктивних прав на них є принциповим, тоді як у прецедентному праві взагалі немає такої категорії як «право на річ» [13, с. 151].

Варто додати, що вітчизняна цивілістика розмежовує правовий режим речей поряд з об'єктами права інтелектуальної власності та інформаційного права, іншими об'єктами цивільного права, кожен з яких теж має свій правовий режим, зумовлений природою цих об'єктів та спеціальним регулюванням, закріпленням нормами окремих законів. Для

прикладу, персональні дані є окремим видом особистої інформації про особу, що має свою специфіку регулювання, є особистим немайновим благом, невід'ємним від особи, який за певних умов може бути предметом договору про обмін цифрового контенту та персональні дані, але останні нематеріальним товаром не являються, що прямо закріплено на рівні європейських директив та українських спеціальних законів. Теж стосується цифрового контенту, що втілений у цифровій формі та обертається у цифровому середовищі. Цифровий контент може бути результатом інтелектуальної творчої діяльності особи, що не завжди дає можливість розглядати його «нематеріальним» майном, що має характеристики товару, що може передаватися за договором про купівлю-продаж чи надання послуг, а є нематеріальним благом, що розповсюджується на підставі публічної ліцензії від автора цифрового твору.

Щодо цифрового контенту, як цифрової речі, на яку поширюється правовий режим речі, вказаний цифровий об'єкт регулюється Законом України «Про цифровий контент та цифрові послуги». У п. 10, п. 11 ст. 2 цього Закону зазначено, що цифровий контент – це дані, які створюються і надаються в цифровій формі (комп'ютерні програми, застосунки, відео-файли, аудіофайли, музичні файли, цифрові ігри та електронні книги), що обумовлено його функціонуванням у цифровому середовищі, що являє собою апаратне, програмне забезпечення та будь-яке мережеве підключення, що використовується з метою отримання доступу до цифрового контенту та забезпечує можливість його використання споживачем [12], що є однією з ознак цифрових об'єктів цивільних прав. Варто зазначити, що положення вказаного Закону відповідають вимогам, закріпленим у рекомендаціях Директиви (ЄС) 2019/770 від 20 травня 2019 року про певні аспекти контрактів на постачання цифрового контенту та цифрових послуг, згідно якої цифровим контентом є дані, створені та надані в цифровій формі (ст. 2) [17]. Однак у вказаній Директиві чітко зазначено, що її положення жодним чином не мають порушувати чи впливати на права інтелектуальної власності. Відповідно, цифрові об'єкти цивільних прав варто розглядати з урахуванням їх змістового наповнення та мети застосування у цивільному обороті, оскільки сучасні тенденції правового регулювання нематеріальних благ у цифровому середовищі дозволяють дійти висновку про можливість майнового обороту цифрових об'єктів, які мають або можуть мати майнову цінність, будучи при цьому нематеріальним благом. Відповідно, більш позитивно сприймається підхід, викладений у Концепції оновлення ЦК України, яким пропонується оновити та розширити перелік об'єктів цивільних прав без прив'язки до узагальненої категорії – цифрова річ. Більш коректно було б розширити перелік нематеріальних благ та визначити на законодавчому рівні їх майновий та немайновий характер, що впливає на їх оборотоздатність, якщо інше не передбачено законом.

Вдалим щодо закріплення цифрових речей у ЦК України вбачається сприйняття законодавцем категорії «благо», через яку визначена цифрова річ [6, с. 51], у зв'язку з чим висловлюються ідеї про можливість замінити поняття «цифрова річ» на термін «цифрове благо», що відповідало б сутності нематеріальних благ та розширило сферу їх дії. Зокрема, у законодавчому визначенні цифрової речі робиться акцент на обов'язкову майнову цінність зазначеного об'єкта, однак у цифровому просторі є цифрові об'єкти, що не мають майнової цінності, але їх включення до цифрових об'єктів є очевидним. Таким прикладом наводиться цифровий підпис фізичної особи, що не підпадає під поняття цифрової речі, оскільки позбавлений майнової цінності. Відповідно, заміна терміну «цифрова річ» на «цифрове благо» дозволило б окреслити таким об'єктом нематеріальні блага, що мають майнову та немайнову цінність і створюються та існують виключно у цифровому середовищі.

Однак зауважується ще одна проблема, пов'язана з тим, що цифрова річ виникає та існує виключно у цифровому середовищі, але існують об'єкти, що мають подвійну природу – існують у матеріальному і цифровому середовищі, наприклад, об'єкти авторського чи інформаційного права, об'єктивна форма яких може бути одночасно матеріальною та цифровою (друкована та електронна книга, зчитувач флеш-карт (карта пам'яті) та хмарний сервіс). Є. О. Мічурін з даного приводу пропонує виключити з частини 1 ст. 179-1 ЦК України слово «виключно» і подати її у наступній редакції: «Цифровою річчю є благо, що створюється та існує у цифровому середовищі та має майнову цінність» [8, с. 101]. На підтвердження вказаної

пропозиції вченим вдало проілюстровано приклад про код і картинку, як цифрову річ, оскільки на його думку, твердження, що цифрова річ – це цифровий код є дещо однобічним уявленням про неї. Для споживача цифрова річ – це NFT, криптовалюта, токен тощо, хоч з іншого боку це дійсно цифровий код. Через конверсію цифрового коду у зображення відбувається його візуалізація [7, с. 73]. Водночас, якщо зображення намальовано людиною на аркуші, тобто з'явилося без цифрового коду, йдеться про звичайний малюнок, фотографію [7, с. 74].

Отже, матеріальні об'єкти цивільних прав і цифрові об'єкти цивільних прав відрізняються не лише формою – суто формальна ознака, вони є різними і за своєю сутністю, фізичною субстанцією, властивостям [7, с. 76]. На сучасному етапі розвитку та сприйняття метавсесвіту, у якому існує безліч цифрових речей (благ), постало питання про майбутнє правове регулювання здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів суб'єктів цивільних віртуальних відносин. О. Є. Аврамова зазначає, що метавсесвіт – це комплексна онлайн-віртуальна мережа, яка використовує технології віртуальної та доповненої реальності, а також блокчейн і цифрові активи, щоб створити стійкий, захоплюючий цифровий світ, де користувачі можуть взаємодіяти без фізичної присутності (купувати одяг та інші товари, купувати нерухомість, проводити зустрічі, відвідувати друзів, відвідувати концерти тощо) [1, с. 130]. McKinsey & Co. оцінює, що до 2030 р. метавсесвіт може принести до 5 трильйонів доларів США. Напрямом його розвитку є інтеграція кількох нових технологій – блокчейн, криптовалюти, незамінні токени (NFT) і загальна концепція Web3 [1, с. 130]. У ньому поєднується комплекс інформаційно-технологічних продуктів, пов'язаних з серверами, хостингом, програмним забезпеченням, платформами, апаратним забезпеченням та іншими периферійними пристроями, вміст, графіка, карти, будівлі, фотографії, інтерфейси, а також блокчейн для придбання та реєстрації токенизованих віртуальних активів [1, с. 132], що зумовлює необхідність правового регулювання об'єктів цивільних прав у цифровому просторі, починаючи від прав інтелектуальної власності до захисту персональних даних, оборотоздатності цифрових об'єктів тощо.

Тим не менш у ч. 2 ст. 179-1 ЦК України зазначено, що цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, особливості правового режиму яких визначаються законом [15]. Розглянемо їх регулювання більш детально. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» розкриває поняття віртуального активу як цифрового вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей (п. 13 ст. 1) [11]. Іншими словами, віртуальні активи можна було б розглядати як платіжні інструменти, так і нематеріальні блага, що мають певну майнову цінність. Однак у Законі України «Про віртуальні активи» правове регулювання віртуального активу, як цифрової речі, ґрунтується виключно на пропрієтарній концепції, що повністю позбавляє можливості розглядати ці об'єкти цивільних прав у іншому форматі, для прикладу, цифровим платіжним засобом. Згідно п. 1 ст. 1, ст. 6 Закону України «Про віртуальні активи» віртуальний актив є нематеріальним благом, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Гаманець віртуального активу – це програмне забезпечення або програмно-апаратний комплекс, що надає його користувачу інформацію про належні йому віртуальні активи та можливість розпоряджатися ними за допомогою ключа (набору технічних засобів, реалізованих у системі забезпечення обороту віртуальних активів). При цьому віртуальні активи не є засобом платежу на території України та не може бути предметом обміну на майно (товари), роботи (послуги). Право власності на віртуальний актив набувається за фактом створення віртуального активу, зміст якого включає право володіння, користування та розпорядження віртуальним активом на свій розсуд [10].

У зв'язку з наведеним належність особі віртуальних благ регулюється абсолютним правом. Різниця між абсолютними правами на річ та на віртуальні блага наявна через неречову природу останніх [5, с. 68]. Володілець ключа віртуального активу є його власником. Відповідно, право на об'єкт цифрових технологій має особа, в якій є права доступу до

нього. Цей доступ відбувається через автентифікацію та верифікацію (авторизацію), наприклад, через введення логіна, пароля чи іншим способом, передбаченим системою доступу [8, с. 102]. Зокрема, права на криптовалюти – це безпосередньо права на криптовалюти [4, с. 68]. Право особи на криптовалюту підтверджується у розподільній інформаційній системі та вказує на наявність в особі права на цей віртуальний об'єкт цивільних прав [5, с. 70].

Однак на думку Н. Ю Філатової-Білоус необхідно критично переосмислити пропрістарну модель прав на віртуальні активи, адже правова природа одних видів віртуальних активів відрізняється від правової природи інших видів. Так, криптовалюти мають певну схожість з грошима – їх можна обміняти на фіатні гроші і вони завжди знаходяться у безпосередньому доступі їх власника, тобто, не потребують вчинення певних дій третьою особою (наприклад, банком, у відносинах щодо розпорядження грошима на банківському рахунку). Натомість інвестиційні токени та токени активів нагадують цінні папери, адже вони посвідчують права на певні речі або майнові права [9, с. 72]. Наразі у світі простежується зростаюча тенденція щодо використання криптовалют в якості засобу розрахунку не тільки у мережі Інтернет, а й при придбанні найрізноманітніших товарів та послуг у звичайних магазинах (наприклад, PayPal нещодавно надала можливість своїм клієнтам використовувати криптовалюту для здійснення платежів [9, с. 73]. З огляду на зазначене, варто більш детально розглянути віртуальні активи у їх класифікації на види, як родового та видового поняття, та окреслити можливості визначення різного правового режиму для різних віртуальних активів залежно від їх правової сутності та практичного значення у застосуванні особою у цивільному обороті.

Висновки. З огляду на науковий аналіз правової сутності цифрових речей, як об'єкта цивільних прав, приходимо до висновку, що їх змістове наповнення має змінити правовий підхід до регулювання шляхом закріплення поняття цифрового блага як об'єкта цивільних прав, що є нематеріальним благом, яке може мати майновий та немайновий характер, існувати у цифровому середовищі та вільно обертатися у цивільному обороті, якщо інше не буде визначено законом. Цифрові блага варто класифікувати за певними критеріями на види з урахуванням розвитку цифрових технологій у світі та прописувати різні правові режими для цифрових об'єктів залежно від мети їх використання у цифровому просторі, а саме передбачити можливість існування невичерпної кількості цифрових благ, що виникають та існують у цифровому середовищі у формі цифрових речей, результатів інтелектуальної діяльності, інформації та інших нематеріальних об'єктів, що можуть вільно переміщуватися у цифровому просторі без втрати їх природних властивостей та майнової цінності у цивільному обороті.

Список використаних джерел:

1. Аврамова О. Є. Цивільно-правове регулювання метавсесвіту: постановка проблеми. *Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування* : матеріали XXI наук.-практ. конф., присвяч. 101-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2023 р.). Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2023. 341 с. С. 129–132. Електронне наукове видання. <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyku-naukovyh-konferenczij/>.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 30, ст.141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с.
4. Майданик Р. А. Переосмислення об'єктів речових прав в умовах рекодифікації. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 99-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 24 трав. 2024 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Нац. акад. Правових наук України; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України. Вінниця: ХНУВС, 2024. 380 с. С. 62–71.

5. Мічурін Є. О. Віртуальні блага: особливості та ознаки. *Forum Prava*, 2021. 68(3). С. 67–73.
6. Мічурін Є. О. Цифрова річ як правова реальність. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав у сучасних умовах в Україні* : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (Харків, 12 січня 2024 р.). Харків, 2024. 227 с. С. 49–52.
7. Мічурін Є. О. Цифрова річ: природа, сутність, особливості. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 99-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 24 трав. 2024 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Нац. акад. Правових наук України; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України. Вінниця: ХНУВС, 2024. 380 с. С. 71 – 77.
8. Мічурін Є. О. Цифрова річ: щодо подальшого вдосконалення правового регулювання. *Актуальні питання модернізації приватно-правових відносин: європейський досвід та перспективи. Матвєєвські цивілістичні читання*. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 20 жовт. 2023 р. / В. В. Цюра, В. О. Бажанов, Б. С. Щербина та ін.; відп. ред. В. В. Цюра. К.:2023.199 с. С. 100 – 103.
9. Патачиц Н. О., Філатова-Білоус Н. Ю. Перспективи визначення правового режиму криптовалюти у вітчизняному цивільному законодавстві з урахуванням досвіду зарубіжних країн. *Forum Prava*, 2021. 67(2). С. 62–77
10. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX (не набрав чинності). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2023, № 15, ст.51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
11. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2020, № 25, ст. 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n13>
12. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10 серпня 2023 року № 3321-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2023, № 90, ст. 345. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>
13. Сліпченко С. О. Модернізація права власності, з урахуванням європейського досвіду. *Актуальні питання модернізації приватно-правових відносин: європейський досвід та перспективи. Матвєєвські цивілістичні читання*. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 20 жовт. 2023 р. / В. В. Цюра, В. О. Бажанов, Б. С. Щербина та ін.; відп. ред. В. В. Цюра. К. : 2023. 199 с. С. 149–154.
14. Сліпченко С. О., Сліпченко А. С. Правовий режим цифрових речей в контексті вітчизняної концепції права власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 216–223.
15. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
16. Шишка Н. В. Деякі Роздуми про цифрові речі як об'єкти цивільних прав. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 99-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 24 трав. 2024 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Нац. акад. Правових наук України; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України. Вінниця: ХНУВС, 2024. 380 с. С. 236–239.
17. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services (Text with EEA relevance.). *The Official Journal of the European Union*. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/770/oj>

